

4. A serdülőkor jellemzői, problémái, krízisei.
Tanulási nehézségek típusai, jellemzői,
felismerésük, segítségadás

A serdülőkor jellemzői, krízisei

Otthoni feladat

- <https://gloria.tv/post/y7S6yJeCdTef3MuT N1peeQ6Fz>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Lpu4FTUWjWo&list=PLFEF2850ABF65F7D9>

Feladat 1

- [Az emberi test 04. Tomboló tizenévesek – gloria.tv](https://www.gloria.tv)
- 4-5 fős csoportokban gyűjtsék össze a filmben szereplő testi változásokat!

	Beatrice a pubertáselőtt	Beatrice a pubertás után	Fiúk a pubertás után
Külső (arc, testalkat, frizura, öltözet)			
Nemi jelleg			
Gondolatok, érzések, kommunikáció			
Szülőkkel való viszony			
Kortársakkal való kapcsolat			
Egyéb megjegyzések			

átmeneti időszak a gyermekkor és az ifjúkor között

változások: biológiai, pszichológiai

fontos az egészséges fejlődés szempontjából, hogy a fiatalok ezt az időszakot úgy éljék át, hogy segítő, meleg környezet veszi őket körül

Erikson (2002) - az egész serdülőkort egy krízis állapotnak tekinthető - fejlődési krízis

A testkép kialakítása

- felerősíti a külső megjelenés fontosságát; a kamaszok sokat foglalkoznak a külsejükkel, sokszor kritikusan szemlélik magukat
- felerősödnek a külső vélemények, különösen fontossá válik a kortársak megítélése
- feladata, hogy olyan testképet alakítson ki, ami valós és önmaga számára elfogadható
- a testkép összetett jelenség, a testünk adatszintű paraméterein kívül a megjelenésünkkel kapcsolatos érzéseket is tartalmazza
- a külső drasztikus változását feldolgozni és beépíteni a személyiségbe komoly feladat
- segítséget jelent a serdülő külsejére pozitív visszajelzést adó család, a támogató környezet

Idegrendszeri változások

- idegrendszerünk felnőttkorunkig folyamatosan fejlődik, sőt ezután sem áll le a változás
- serdülőkorban abból adódik a probléma, hogy az egyes idegrendszeri területek eltérő ütemben érik el a felnőtt fejlettségi szintet
- Pl. az amigdala, aminek az érzelmi reakciók feldolgozásában van szerepe, már elérte a kifejlett állapotot, ugyanakkor a racionális gondolkodásért felelős homlokleány még nem fejlődött ki kellőképpen; ezért a racionális terület nem tudja kellően uralni az amigdala impulzusait, aminek következménye, hogy a serdülők hajlamosak az érzelmi kitörésekre, a kockázatkereső magatartásra, általában gyengébb az impulzuskontrolljuk, kevésbé képesek a hosszútávú tervezésre (Steinberg 2007)
- megemelkedett ösztrogén- és tesztoszteronszint, ami szintén azt erősíti, hogy erre a korosztályra inkább jellemző az ingerkeresés és a kockázatvállalás
- serdülőkor legfőbb célja, hogy kialakuljon az identitás, ami hozzásegíti a tinédzsert ahhoz, hogy leváljon a családjáról
- kockázati viselkedés segítheti a kamaszt abban, hogy felderítse a környezetét, és ezzel lépéseket tegyen az önállóodás felé (Casey–Jones et al. 2008)
- szinaptikus visszametszés, ami azt jelenti, hogy a kevésbé stimulált területek háttérbe szorulnak, ugyanakkor ez a folyamat segíti az erősebb területek fejlődését, megerősödését (Kurth–Ringluis et al. 2010)
- a serdülők agya veszít a plasztikusságából, kevésbé lesz nyitott az új tudásra, ezzel szemben az eddigi viselkedési minták megerősödnek

A serdülők gondolkodásá nak jellemzői

- Piaget kognitív fejlődéseméletének utolsó, formális műveleti szakasza esik a serdülőkorra.
- elvont, elméleti problémákon gondolkodik (szerelem, az élet értelme)
- képes szisztematikus gondolkodási stratégiákat alkalmazni

Hill (1980)

Identitás: önmagáról alkotott képének alkalmazkodnia kell a változásokhoz, megőrizve egyediségét

Teljesítmény: ambíciók jövőorientált és reális csatornába terelése

Intimitás: képesnek kell lennie átérezni mások állapotát, megnyílni mások előtt.

Ragaszkodás: szülőkhöz való gyerekkori kötődésnek át kell alakulnia a serdülő és a szülő számára elfogadható érzelmi kötelékké.

Autonómia: a személy önmagába vetett hitének ki kell terjednie egyre szélesebb viselkedési területre.

Szexualitás: a nemi identitás, a nemi szerepviselkedés magába foglalja a másokkal folytatott szexuális aktivitást is

Hill, J. P. Understanding early adolescence: A framework. Chapel Hill, N.C.: Center for Early Adolescence, 1980.

Fejlődési krízis

- olyan időszakok a fejlődés során, melyben bekövetkező normatív (fejlődéssel törvényszerűen együtt járó) változások viszonylag gyorsabban jelennek meg a korábbi életszakaszokhoz viszonyítva

- Vikár György(1980) összegezte a kezdeti panaszokat, melyek serdülőkorban megjelenhetnek iskolai környezetben:
- **Teljesítménygátlás:** az eddig jól tanuló diák egyszer képtelen tanulni, nem motivált, nem érdekli semmi, figyelme szétszórt, iskolai jegyei is leromolhatnak. Oka lehet egyrészt egy rejtett dac, mely a szülőkkel való konfliktust tükrözi. Másrészt oka lehet a túlzottan magas szülői elvárás, melyet a serdülő nem tud teljesíteni.
- **Beilleszkedési zavarok vagy szociális gátlás:** kapcsolatteremtési problémák, izoláció. A serdülő ebben az esetben kisebbrendűségi érzéssel, önbizalomhiánnyal rendelkezik. nehezen lép másokkal kapcsolatba, vagy nem tartós, nem mély kapcsolatokat alakít ki.
- **Pszichoneurotikus tünetek:** testi okokkal nem magyarázható tünetek pl.: fejfájás, hasfájás, szédülés, hányás. A belső feszültség testi tünetekben jelenik meg.
- **Autoritáskrízis:** lázadás a felnőtt világ szabályai, normái ellen. Jele lehet az öltözködés szokatlansága, kimaradás, csavargás, tanulás elhanyagolása, esetleg antiszociális csoporthoz való csatlakozás.

Laufer & Laufer (1984)

Prediktorok - a serdülés folyamatával nehezen tud megküzdeni:

- serdülő ragaszkodik a gyermekkori magatartásmódokhoz

- viselkedése túlságosan merev

- társas kapcsolatai a gyermekkor viszonyait rögzítik

 - a kortársak helyett még mindig a szülővel van szoros kapcsolata

 - nem képes megfelelő érzéseket átélni, kifejezni

 - amikor mások viselkedését értelmezi, nem tudja saját képzelete termékeit elválasztani a valóságtól

- a jövőhöz való viszonya nehézségekkel, szorongással, félelemmel teli
úgy érzi nem ő irányítja cselekedeteit, érzéseit

Vikár György (1980)

szerint a serdülőkoruknak három fontos próbatétele van:

Azonosulás a nemi szereppel

Szülőkről való leválás

Pályaválasztás

Feladat

- **Esetfeldolgozás: „Szúrós Kaktusz” Vekerdy Tamás *Kérdezz! Felelek...Gyerekekről felnőtteknek***
- 1) A szülői kérdés elolvasása után 4-5 fős csoportokban gyűjtsék össze a lány viselkedésének jellemzőit!
- 2) Dolgozzanak ki javaslatot a szülő kérdésére! Ha valamelyik szülő ilyen problémával keresné meg Önöket mentorként, mit válaszolnának?
- 3) Hogyan reagálnának arra, ha egyik mentoráltjuk így viselkedne Önökkel?
- 4) Végül olvassák el Vekerdy Tamás válaszát! Mi a véleményük erről?

Nagyobbik lányom szeptemberben lesz tizenhárom éves, testnevelés-tagozatos, ő az osztály esze, kitűnő tanuló, tanáraitól csak jót hallok róla, országos szinten is kimagasló eredményei vannak, úgy látom, példaképnek tartják az osztálytársai. De ahogy itthon a lábát a kapun beteszi, maga mögött hagyja minden erényét és jó tulajdonságát. Átváltozik szúrós kaktusszá, elfelejt minden addigi intelmet, hogy udvarias, szófogadó és kedves legyen. Én mindent elvégzek helyettük, hogy sok idejük legyen pihenésre, tanulásra, sportra... De sajnos a nagylányom ezt nem sokra értékeli. Nem hálát várok tőle ezért, csak azt, hogy kedvesen beszéljen hozzám, udvariasan válaszoljon, ha kérdezzük, esetleg ebédhez terítse meg az asztalt, tartsa rendben a ruháit, rakja el az ágycát... és még sorolhatnám. Ehelyett ő minden fölpukkad, lábbal berúgja az ajtót, halkán káromkodik, morog és dühöng. Kérdeztem már tőle, hogy miért nem tud itthon is olyan lenni, mint az iskolában. Erre azt válaszolta, hogy elég neki az iskolában mindig a maximumot nyújtani, jópofáskodni, nem bírja még itthon is a kötöttségeket, olyankor akar felszabadulni, ha hazajön. Olvasni utál. Csak a tévét bújja. Ha – ritkán – itthon is jó napja van, akkor nagyon aranyos, játszik a kistestvérével, tanítgatja, együtt tornásznak, labdásznak. Ha leülök mellé beszélgetni, és felhívom a figyelmét a hibáira, úgy néz rám, mintha a holdról jöttem volna. Mit csináljak? Hagyjak rá mindent? Ha ránézek, az egyik szemem sír, a másik nevet...”

Válasz:

„Igen, vannak gyerekek, akik otthon és a külvilágban más-más oldalukat mutatják. De itt nemcsak erről van szó. Az értelmes, kritikus kamaszokról a nagykönyvek is gyakran leírják, hogy „sündisznóznak”, minden lehetséges tüskéjüket kifelé meresztik... és azt is, hogy a kamaszok rendetlenek. Ha pedig valaki mindent elvégez helyettük, ez csak még rendetlenebbé teszi őket. A szemtelenség és a hirtelen indulatváltások is a kamaszkor jellemzői. Az, hogy ez a tehetséges kislány a tévét bújja, jelentős részben fáradtságából – és talán a családi szokásokból és lehetőségekből – következik. Iskolás gyerekeink nagy része túlhajszolt és kimerült. Jó lenne persze, ha nem a televízió előtt pihenne, mert ez nem igazi pihenés. De az is érthető, ha egy minden percet igénybe vevő, túlszervezett életben másra nem futja. Ugyanakkor nem „esetleg” várnám el azt, hogy például az ebédhez megterítsen, hanem feltétlenül. Nem szólnék gyakran, hogy a ruháját rakja el, vagy hogy ágyazzon be, de azt megkövetelném, hogy az én szobámban vagy közös helyiségben ne hagyja szét a holmiját, és néha – barátságos együttműködésben – arra is rávennem, hogy a szobájában rakjon rendet. De tudnia kellene, hogy vannak dolgok, amiket tőle várok el. Éppen a terítés, esetleg a bevásárlás egy része vagy más ház körüli segítség. Nem tesz jót a teljes kiszolgálás. (Emellett még pihentető is lehet egy egészen másfajta tevékenység, ami legalább akkor kiviszi az utcára, és megmozgatja, ha mondjuk, kenyérért és tejért kell mennie.) Végül: a tehetséges emberek sokszor nehezen elviselhetők!” (VEKERDY 2002: 226-227)

Az identitás keresése

Átélt-e a krízist?

		Az egyén elköteleződött-e?	
		igen	nem
Átélt-e a krízist?	igen	Valódi identitás: Elért identitás. Aktív keresés utáni elköteleződés.	Moratórium: Az identitás aktív keresésének állapota, próbálgatás, de még túl sok a lehetőség, így még nincs elköteleződés.
	nem	Korai zárás: Aktív keresés nélkül, a krízis átélése nélküli elköteleződés egy külső tekintély értékei felé.	Diffúz identitás: Nincs sem keresés, sem elköteleződés. Fejletlen identitás, amit az identitással kapcsolatos érdeklődés hiánya vagy a döntésképtelenség jellemez.

Ötlet

A mentoráltak serdülőkori kérdéseit tudjuk segíteni különböző alkotó feladatokkal, például ha montázstechnikával újságkivágásokból készítettünk velük önarcképet, ahova összegyűjtik az erősségeiket, illetve azokat a területeket, amiben fejlődni szeretnének.

Szülők és kortárs- kapcsolatok

- függetlenednek a szüleiktől, és ezzel együtt nő a kortárs kapcsolatok fontossága
- + kapcsolat: a szülők odafigyelnek a gyerekeikre, a velük folytatott kommunikáció nyílt, a tinédzserek könnyebben veszik a serdülőkor akadályait
- a szülő-gyerek kapcsolat minőségének előrejelző szerepe van a gyerek felnőttkori mentális egészségére is (Steinberg–Silk 2002)
- baráti kapcsolatok: a lányoknál a barátságban fontosak az érzelmek, sokat beszélgetnek; a fiúknál inkább valami együtt végzett tevékenység a jellemző
- a baráti kapcsolatokon keresztül tudnak új társas viselkedési formákat kipróbálni, kidolgozzák a szociális identitásukat, így körvonalazódik, hogy milyen kapcsolatokat szeretnének másokkal kialakítani

Feladat

A fejlődési krízis

„Helga nyitott, kíváncsi, babaarcú, alacsony, törekeny kislány volt. Az a fajta, aki egy kérdésre négy-öt őszinte mondattal válaszol, nyíltan néz az emberek szemébe, barátságosan mosolyog, derűs, kiegyensúlyozott naiv gyerekvilágában. Nyolcadikos korára nemcsak sokat nőtt, de vékonyságát megőrizve nőies formát is öltött. A gyerekarca és a karcsú női test ellentmondásait igyekezett feloldani. Egyik nap – szülei aggodalmára – egy bártáncosnőnek is becsületére való festékréteggel kente ki szemét és arcát, hatalmas fülbevalói vállát verdesték, lapos pillantása a negyvenes évek filmvilágát idézte. Apja viccelődő megjegyzéseire vérig sértődött, humorérzéke eltűnt, főképp ha az ő rovására történt a tréfálkozás. Más napokon gyűrött, lógó ing, kopott, hasadt farmernadrág, fiús taglejtések és beszélők kíséretében indult iskolába.

Hol egy gyerek kedvességével, hol egy hisztérikus nő indulatosságával reagált a semleges megjegyzésekre is. Semmiségeken sírt, megható dolgok hagyták közönyösen. Bezárult, kivéve, ha barátnői keresték telefonon, mert ilyenkor a mély depresszióból fölengedve, csivitelő hangon szólt bele telefonjába, s a szülők pénztárcáját sem kímélő ideig beszélgetett.”
(HAJDUSKA 2008: 13)

Feladat

- 1) Vitassák meg párban, hogy milyen Helgának a szüleivel és a kortársaival való viszonya!
- 2) Mi jellemzi Helga hangulatát, öltözetét és viselkedését?
- 3) Milyen serdülőkori jelenségek tűnnek fel az esetben?
- 4) Gyűjtsék össze a serdülő teljesítményének háttérében álló komponenseket!
- 5) Készítsenek egy gondolattérképet a legfontosabb információkból!
- 6) Milyen tanulságai vannak az esetnek és az elméleti leírásnak a mentori munkájukra nézve?

Tanulási motiváció

- érdemes olyan feladatot adni, ami nem túl nehéz, de nem is túl könnyű
- a mentoráltaknak erőfeszítést kelljen tenni, de azért megoldható legyen a feladat
- a visszajelzés legyen objektív, teljesítményre irányuló, informatív, ugyanakkor fontos, hogy hiteles legyen és ne rutinszerű
- a jó teljesítményről való visszajelzés információs jutalomként működik, persze ennek előfeltétele, hogy a mentor és a mentorált között kialakuljon egy pozitív bizalmi viszony

Tanulási motiváció

- Fontos szempontok:
 1. Feladat nehézségi fokának meghatározása és a visszajelzés formája
 2. El kell hinniük, hogy meg tudják oldani a feladatot.
 3. Pedagógushoz / mentorhoz fűződő kapcsolat.

Mentorként érdemes olyan feladatot adni, ami nem túl nehéz, de nem is túl könnyű. A mentoráltaknak erőfeszítést kelljen tenni, de azért megoldható legyen a feladat. A visszajelzés legyen objektív, teljesítményre irányuló, informatív, ugyanakkor fontos, hogy hiteles legyen és ne rutinszerű.

- Tanulást játékos, kreatív módszerekkel ötvözni gondolattérkép

lapbook

Ötlet

<https://learningapps.org/watch?v=pzxkrnhic2o>

szabaduló szoba

Tanulási nehézségek

Tanulási elmaradás, gyengesség

- jellemzője a kultúrtechnikák nehezített elsajátítása, iskolai tanulás gyengessége
- háttér: hátrányos szociális környezet, iskolaváltások, családi krízisek
- differenciált fejlesztés, a gyermek iskolai haladásának szorosabb figyelemmel kísérése, a haladási ütemnek a gyermek képességeihez való igazítása, a család támogatásának megnyerése, az iskolai motiváció erősítése
- a komplex (pedagógiai, de szükség szerint gyógypedagógiai) fejlesztés az eredmények lassú javulását eredményezheti
- ún. lassú tanulók, akik az átlagos tanítási folyamat tempójával nem tudnak lépést tartani, társaikhoz képest fejlődési ütemük lassúbb
- alapkészségek terén hiányosságai vannak, tanulási szokásaik kialakulatlanok, ezért éretlennek tűnnek, és képességeik alatt teljesítenek

Tóth László

2008

- **lassú tanulók:** azok a tanulók, akik a kortársaikhoz képest jóval lassabb ütemben képesek haladni
- általános intelligenciájuk határövezeti tartományba sorolhatók
- jellemzően éretlenebbek osztálytársaiknál, fejlődési tempójuk jóval lassúbb
- frusztrációs toleranciájuk alacsony, a csalódást, sikertelenséget nehezen viselik
- önértékelésük alacsony, figyelmük nem tartós, csak rövid ideig képesek kitartóan koncentrálni
- absztrakt, fogalmi gondolkodásra kevésbé képesek, konkrét műveleti szinten gondolkoznak
- gyakran az alapkészségek (írás, olvasás, számolás) terén is komoly hiányosságokat mutathatnak
- tanulási stratégiájuk kialakulatlan, szervezetlen
- A **kompensáló oktatás:** a tananyagot más, több érzékszervi modalitás bekapcsolásával és közvetlen tapasztalatszerzést biztosító gyakorlatok segítségével közvetítjük.
- A **korrekciós oktatás:** a tanuló alapkészségeinek a megerősítését, gyenge képességterületeinek feltárását és azok fejlesztését jelenti.

Tóth László

2008

- **Lassú tanulók:** figyelmi kapacitása korlátozott, ezért a tananyagot az élményeikre, közvetlen tapasztalataikra érdemes alapozni
- szükséges a tanítási módszerek gyakoribb változtatása, minél több ingermodalitás bekapcsolása
- a tananyagot kisebb egységekre bontani, a tanuló teljesítményét folyamatosan kísérni és visszajelezni, hogy az esetleges elakadásokat idejében tudjuk észlelni, s ezeket korrigálni
- a tananyag tanulóhoz, illetve annak sajátosságaihoz való igazítása, átdolgozása
- a tanuló önértékelésének, önbecsülésének támogatása

Tanulási zavar

- a tanulás egyes részterületein mutatkozik meg
- az olvasás, az írás vagy a matematika tárgyakban marad el a gyermek teljesítménye
- már az óvodáskorban azonosítható
- a részterületek elmaradása háttérben általában korai eredetű organikus, neuropszichológiai okokat feltételezünk
- a tanköteles gyermekek egyre nagyobb százalékát érinti
- speciális fejlesztő pedagógus, ill. gyógypedagógus

A tanulási nehézségek jellemző tünetcsoportjai Porkolábné Balogh Katalin (1988) és Balogh László (2006)

1. **A viselkedés, az aktivitás területén mutatott zavarok:** impulzivitás és hiperaktivitás. A gyermekek nem tudnak nyugodtan ülni, aktivitásszintjüket szabályozni, zavarják az órát, más gyerekek tevékenységét. Alacsony toleranciával rendelkeznek. Mozgásuk rendezetlen, koordinálatlan.

2. **Figyelemzavarok:** hullámzó, változó intenzitású figyelem. A beérkező ingerek közül a gyermek képtelen szelektálni vagy éppen megtapad egy - egy folyamatnál.

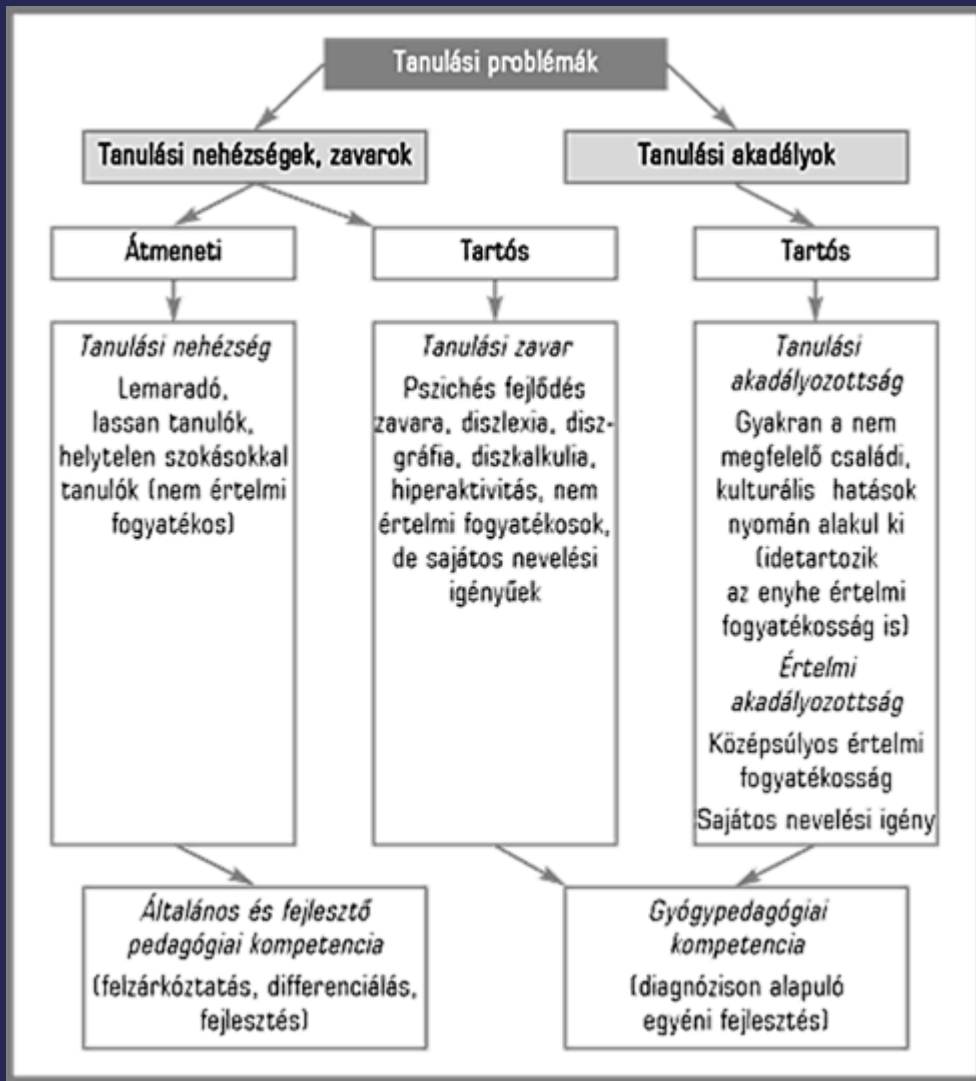
3. **A percepció zavarai:** Gestalt látás, rész-egész viszonyának, alak-háttér viszonyának, formák, arányok észlelésének nehézsége, különböző modalitású ingerek esetén az átfordítás nehézsége (pl. diktálás után nem tud írni, vagy olvasott szöveget nem tud elmondani).

4. **A mozgáskoordináció nehézségei:** nemcsak a nagymozgások (összerendezetlen nagymozgások, az egyensúly bizonytalansága), de a finommozgások terén is jelentkezhethet, mely jelentősen nehezítheti az írásmozgás pontos kivitelezését. Jellemző a kusza írás, a nehézkes és görcsös írásmód, az egyenetlen betűnagyságok.

5. **A téri orientáció zavarai:** testséma, lateralizáció problémái, melyek jelentősen megnehezítik a téri tájékozódást.
6. **A nyelvi működés zavarai:** gyenge beszédartikuláció, beszédészlelés, szegényes szókincs, kifejezőkészség, szótalálási nehézség, széttagolt beszéd. Nyelvtani szerkezete fejletlen. (Balogh, 2006).
7. **Másodlagos tünetek:** szorongás, kudarcorientált, gátolt, visszahúzódó vagy agresszív viselkedés.
8. **Az emlékezet zavarai:** nehezen tartják meg gondolataikat, hosszabb utasítások esetén összezavarodnak. Az emlékezeti funkciók nehézsége gátolja az olvasás folyamatát.
9. **A gondolkodás problémái:** Felfogóképességük korlátozott, logikai érvelésük, általánosítási, szabályalkotási képességük gyengébb. Ezek a gyerekek passzívabbak, önállótlanabbak, több tanári vezetést igényelnek.

Tanulási akadályozottság

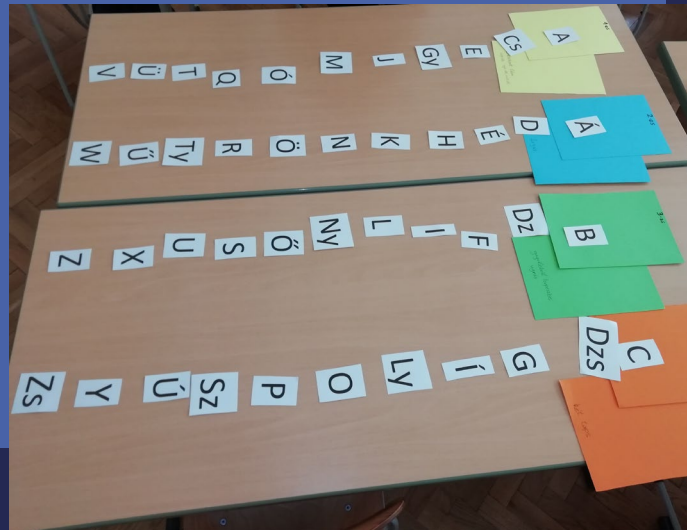
-a tanulás minden területére kiterjed, a tanulási képesség jelentős elmaradását eredményezi

- folyamatos és szakszerű gyógypedagógiai támogatást igényel,
- háttérében központi idegrendszeri sérülés (enyhe fokú értelmi fogyatékoság) vagy tartósan hátrányos szociális környezet miatt a fejlődés lelassulása állhat

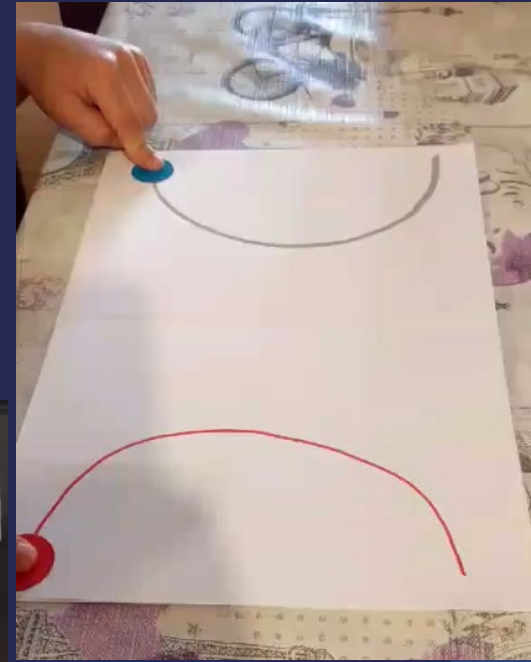

Fejlesztés

jobb
terepen
kereset
bal
piros
forog
jobb
terepen
kereset
bal
piros
forog
jobb

Iskolai teljesítmény serdülő korban

- szülői minta, elvárások, értékelés
- gyermekkori iskolai sikerek és kudarcok
- pedagógus visszajelzései
- saját elvárások (felettes én)
- motiváció
- megküzdési stratégiák
- önértékelés, önbizalom
- referenciaszemélyek értékei
- referenciacsoport normái

„Imre szülei kisiskoláskortól igyekeztek szigorúan ellenőrizni a gyerekek iskolai szereplését. A könyvelő anya minden nap kivetette a két gyerekkel az ellenőrző füzetet egy asztalra kinyitva, akár volt új jegy, bejegyzés, akár nem. Este, amikor megérkeztek a szülők, első dolguk a könyvecske átlapozása lett. Rossz jegy, beírás esetén el-elcsattant egy-egy pofon, de gyakrabban fárasztó lelki prédikáció következett, főleg az anyukától, aki diplomás lévén erre inkább feljogosítottnak érezte magát. A sofőrként dolgozó apuka a büntetés-végrehajtó szerepét töltötte be a családban. Mire Imre hetedikes lett, egyre gyengébben tanult. Sem érdeklődése, sem sikerei nem voltak. Otthon nem foglalkoztak a tanulmányokkal, a fizika, a kémia egyik szülőnek sem volt az erőssége, maradt a számonkérés, a szemrehányás és a rossz hangulatú esték. Imre rájött, hogy remekül tud jegyet hamisítani, és a család egy-két hónapig békességben élt. Egészen a fogadóóráig, amikor minden kiderült, és bombaként felrobbant az igazság. Imrének csak egy kis elégtétel maradt, szülei is megtapasztalhatták azt a megalázottságot, amit ő hétről hétre kényszerül átélni az iskolában és otthon is.”

Esetfeldolgozás

- Milyen tanulsága van az esetnek a mentori munkára nézve?

Jövőkép

- ha a jövőkép reményteli, akkor a serdülő felnőttkorba való átmenete is sikeresebb
- hátrányos helyzetű diákok ugyanolyan fontosnak tartják a tanulást, de sokkal pesszimistábbak a jövőt illetően
- hátrányos helyzetű diákok nagyobb arányban akarják a 8. osztály után abbahagyni az iskolát illetve inkább szakiskolát választanak továbbtanulásnál

Az Éltrevaló Egyesület és az Északi Támpont Egyesület közös klipjének szövegét gyermekvédelmi intézményekben élő gyerekek írták a saját életükről. A videót is együtt készítették, hogy bebizonyítsák: kellő munkával, kitartással, akarással nagyon is sokra képesek.

Reziliencia

- Milyen jövőkép jelenik meg a dalban?

- <https://www.youtube.com/watch?v=lZ8uuwH3pqq>

Felhasznált irodalom:

- Bathó E. – Fejes J. B. (2013): Többségi, hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű 8. évfolyamos tanulók jövőképe. *Iskolakultúra*, 13 (7-8), 3–16.
- Casey, B. J. – Jones, R. M., et al. (2008): The adolescent brain. *Annals of the New York Academy of Science*, 1124, 111–126.
- Clarke-Stewart, A. – Koch, J. B. (1983): *Children development through adolescence*. John Wiley and Sons, Inc.
- Collins, A. W. – Maccoby, E. E., et al. (2000): Contemporary, research on parenting: The case for nature and nurture. *American Psychologist*, 55, 218–232.
- Fejes J. B. (2005): Roma tanulók motivációját befolyásoló tényezők. *Iskolakultúra*, 15 (11), 3–13.
- Hajduska M. (2008): *Krizislélektan*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.
- Kasik L. – Guti K. és mtsai (2014): Hátrányos és nem hátrányos helyzetű diákok szociálisproblémamegoldó gondolkodása. *Magyar Pedagógia*, 114. 1, 49–63.
- Keating, D. P. (2004): Cognitive and brain development. In: Lerner, R. M. – Steinberg, L. D. (Eds.): *Handbook of adolescent psychology*. Hoboken, NJ, Wiley.
- Kurth, S. – Ringluim, M., et al. (2010): Mapping of cortical activity in the first two decades of life: A highdensity sleep electroencephalogram study. *Journal of Neuroscience*, 30 (40), 13211–13219.
- Lynne, S. D. – Graber, J. A., et al. (2007): Links between pubertal timing, peer influences, and externalizing behaviors among urban students followed through middle school. *Journal of Adolescent Health*, 40, 181.e7–181.e13. (p. 198)
- Marcia, J. E. (1980): Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.): *Handbook of adolescent psychology*. New York: Wiley.
- N. Kollár K. (2017): Az identitás alakulása: Mi dől el serdülőkorban? In: N. Kollár Katalin, Szabó Éva (szerk.): *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve 1. kötet*, Osiris Kiadó, Budapest, 189–218.
- Pajor G. (2015): „Gyorsabban, magasabban, bátrabban”-de hogyan? Teljesítménymotiváció iskolai környezetben. Iskolapszichológia sorozat 34. sz. ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar
- Steinberg, L. – Silk, J. S. (2002): Parenting adolescents. In Bornstein, M. H. (Ed.): *Handbook of parenting*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Steinberg, L. (2007): Risk taking in adolescence: New perspectives from brain and behavioral science. *Current Directions in Psychological Science*, 16(2), 55–59.
- Tóth L. (2000): *Pszichológiai módszerek a tanulók megismeréséhez*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- Twenge, J. M. – Park, H. (2019): The Decline in Adult Activities Among U.S. Adolescents, 1976–2016. *Child Development*, Volume 90, Number 2, Pages 638–654.
- Vekerdy T. (2002): *Kérdezz! Felelek...Gyerekekről felnőtteknek 2*. Park Kiadó, Budapest.
- Vikár Gy. (1980): *Az ifjúkor válságai*. Gondolat Kiadó, Budapest.